

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

פרשת לך לך

גילוי אור האמונה בכל המדרגות-הספק בנקודת הראשית התגלה באברהם אבינו

תחילה נעתיק את לשון הרב, ולאחר מכן נפשיט את הדברים למעשה.

וזה לשונו: "ויאמר ה' אל אברם, לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, אל הארץ אשר אראך" (יב, א). וכתב בעל הטורים: "ויאמר - פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם, שבעשרה מאמרות נברא העולם וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם, לכך כתיב עליו מאמר".

העולם נברא בלשון של 'מאמר'. עומק הדברים: 'מאמר' מלשון אמירה, 'אמר' בגימטרי' עמלק [עם הכולל], שהוא גימטרי' ספק, כידוע.

"כל העולם כולו לא נברא אלא בזכות אברהם". יש לנו ג' אבות - אברהם יצחק ויעקב. יצחק קיבל את האמונה מאברהם, יעקב קיבל את האמונה מיצחק. מה שאין כן אברהם - לו היו ספקות באמונה, והוא חקר ובדק, עד שהגיע למסקנה שבהכרח יש מי שברא את העולם ומנהיג אותו, יש מנהיג לבירה! והרי שבתחילת דרכו היו לו ספקות: אולי השמש, הירח, ושאר כל האופנים שהעלה על דעתו - אולי הם הבוראים והם המנהיגים, חס ושלום.

הרי, שכח הספק באמונה נתגלה אצל אברהם אבינו. מה שאין כן אצל יצחק ואצל יעקב אבינו, שלהם היתה קבלה מאבות באמונת אומן במי שאמר והיה

העולם. ואף שבודאי גם הם המשך בעמוד 3

ירושלים	5.18	6.30	7.09
תל אביב	5.34	6.31	7.06
חיפה	5.26	6.30	7.07
NYC	4.38	5.38	6.09
CHICAGO	4.20	5.31	6.01
LA	4.36	5.41	6.17
PANAMA	5.26	6.28	7.08

סיפור ולקחו

בפרקי דרבי אליעזר (פרק א-ב) מסופר, מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס, שהיו לאביו חורשים, והיו חורשין על גבי המענה, והוא היה חורש בטרשין, ישב לו והיה בוכה. אמר לו אביו מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש בטרשין, עכשו אתה חורש על גבי המענה. ישב לו על גבי המענה והיה בוכה. אמר לו מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש על גבי המענה. אמר לו לאו, ולמה אתה בוכה, אמר לו שאני מבקש ללמד תורה, אמר לו והלא בן עשרים ושמונה שנים אתה ואתה מבקש ללמד תורה, אלא קח לך אשה ותוליד לך בנים ואתה מוליכן לבית הספר. עשה שתי שבתות ולא טעם כלום, עד שנגלה לו אליהו זכרונו לברכה ואמר לו, בן הורקנוס למה אתה בוכה, אמר לו מפני שאני מבקש ללמד תורה, אמר לו אם אתה מבקש ללמד תורה, עלה לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי. עמד והלך אצל רבן יוחנן בן זכאי, ישב לו והיה בוכה, אמר לו מפני מה אתה בוכה, אמר לו מפני שאני מבקש ללמד תורה. אמר לו בן מי אתה, ולא הגיד לו, אמר לו מימין לא למדת קריאת שמע ולא תפלה ולא ברכת המזון אמר לו לאו, אמר לו עמד ואלמדך שלשתן. ישב והיה בוכה. אמר לו בני מפני מה אתה בוכה, אמר לו שאני מבקש ללמד תורה. והיה אומר לו שתי הלכות כל ימי השבוע והיה חוזר לו עליהן ומדבקן. עשה שמונה ימים ולא טעם כלום עד שעלה ריח פיו לפני רבן יוחנן בן זכאי, והעמידו מלפניו. ישב והיה בוכה, אמר לו מפני מה אתה בוכה, אמר לו מפני שהעמדתני מפניך כאדם שמעמיד מלפניו מכה שחין. אמר לו בני כשם שעלה ריח פייך מלפני, כך יעלה ריח חקי תורה מפייך לשמים. אמר לו בני בן מי אתה, אמר לו בן הורקנוס אני, אמר לו והלא בן גדולי עולם אתה, ולא היית מגיד לי. אמר לו חייך, היום אתה סועד אצלי, אמר לו כבר סעדתי אצל אכסניא שלי, אמר לו ומי הוא אכסניא שלך, אמר לו, רבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן. שלח ושאל אכסניא שלו אמר להם אצלכם סעד אליעזר היום אמרו לו לאו, והלא יש לו שמונה ימים שלא טעם כלום. אחרי כן הלכו רבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ואמרו לרבן יוחנן בן זכאי, הרי יש לו שמונה ימים שלא טעם כלום. אמרו בניו של הורקנוס לאביהם עלה לך לירושלים ונדה את בנך אליעזר מנכסין. ועלה לירושלים לנדונו, ומצא שם יום טוב לרבן יוחנן בן זכאי. והיו כל גדולי המדינה סודין אצלו, אמרו לו הרי אביו של רבי אליעזר בא, אמר להם עשו לו מקום, ועשו לו מקום והושיבו אותו אצלו. ונתן עיניו ברבי אליעזר, אמר לו

אמר לנו דבר אחד מן התורה, אמר לו רבי אמשל לך משל למה הדבר דומה, לבור הזה שאינו יכול להוציא מים יותר ממה שהיה מוציא, כך אני איני יכול לומר דברי תורה יותר ממה שקבלתי ממך. אמר לו אמשל לך משל למה הדבר דומה, למעין זה שהוא נובע ומוציא מים, ויש בכחו להוציא מים יותר ממה שהוא מכניס, כך אתה יכול לומר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני. אמר לו שמא ממני אתה מתבייש, הריני עומד מאצלך. עמד רבן יוחנן והלך לו לחוץ, והיה רבי אליעזר יושב ודורש ופניו מאירות כאור החמה, וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה, ואין אדם יודע אם יום ואם לילה. בא רבן יוחנן בן זכאי מאחוריו ונשקו על ראשו, אמר לו אשריכם אברהם יצחק ויעקב שיצא זה מחלציי כם. אמר הורקנוס למי אמר כך, אמרו לו לאליעזר בנך, אמר להם לא כך היה לו לומר, אלא אשרי אני שיצא זה מחלציי. היה רבי אליעזר יושב ודורש ואביו עומד על רגליו. כיון שראה אביו עומד על רגליו נבהל, אמר לו אבא שב, שאיני יכול לומר דברי תורה ואתה עומד על רגליך. אמר לו בני, לא על כן באתי אלא לנדונוך מנכסי, ועתה שבאתי לראותך וראיתי כל השבח הזה, הרי אחיך מנדים מהם והם נתונים לך במתנה. אמר לו והרי אני איני שוה כאחד מהם, אלו קרקעות בקשתי מלפני הקדוש ברוך הוא היה לפניו לתן לי, שנאמר [תה-לים כד, א] לה' הארץ ומולואה תבל וישבי בה, ואלו כסף וזהב בקשתי היה נותן לי, שנאמר [תה-ב, ח] לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות, אלא לא בקשתי מלפני הקדוש ברוך הוא אלא תורה בלבד, שנאמר [תהלים קיט, קכח] על כן כל פקודי כל ישרתי, כל ארח שקר שנאתי. עכ"ל המדרש.

ומה דרש רבי אליעזר? דבר זה גילו לנו חז"ל בבראשית רבה (פרשת לך לך פרשה מב) שדרש: תו של רבי אליעזר נדרשה על פרשתינו, וכך דרש: "חרב פתחו רשעים זה אמרפל וחביריו, להפיל עני ואביון זה לוט, לטבוח ישרי דרך זה אברהם, חרבם תבא בלבם-ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם".

רמז רימז בדרשתו שרכושו העצום של לוט לא עמדה לו בעת צרה, כי הלא הכל נבזז ממנו. אבל אברהם ישרתו ודבקו בה' היא שעמדה לו. ואם כן אף נכסיו של הורקנוס היעמדו לו בעת צרה?

אביו של רבי אליעזר רימזוהו ונרמז, והעמיד את רכושו לכבוד התורה, אשריו שיצא זה מחלציו!

בברכת שבת שלום, העורך

מן הנלמד בכולל -

מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי - בענין שם המזיק

האבן אלא האדם שנתקל בה נעשה בו פעולת נזק אבל היכן יש פעולת מזיק?

א"כ עולה לכאורה, שלגבי מזיק של בור בחב"ט, לכאורה מוכרחים לומר שהשם מזיק חל על ה"חפצא" של הבור, ולא רק שהוא חל על הפעולה, כי הרי אין כאן פעולה. ורק בנזק של הבלא עדיין ניתן לומר את שני הצדדים, אך מאחר שמצינו גם בור לחבטו הרי שחל שם מזיק על החפצא עצמו. אבל כפי שיתבאר להלן נראה שיש מקום לחלק בהגדרות הללו בין מזיק אחד למשנהו.

ג. הגדרת שם המזיק ב'אש', ובאסור"ם שהזיקו בשעת נפילה

ועכשיו נעבור לדין מזיק של אש. אש שנאמר בה יסוד של מזיק, האם יש בה גם פעולה במה שהיא מזיקה, או שאין ההיזק של האש נחשב לפעולה? בפשטות, בודאי שיש מקום להבין, שנחשב שיש לאש פעולת מזיק. ואע"פ שאין זו פעולה כדוגמת פעולה של שור המזיק, שאצל בהמה זה תלוי ברצון שלה, והיא מחליטה אם היא רוצה לאכול או לא, ומשא"כ באש אין הדבר תלוי בדעת, אלא זו פעולה המוכרחת ממצאוות האש, ולכן זו פעולה דקה יותר, אבל מ"מ נחשב הדבר לפעולת האש.

א"כ באש יש מקום לשני צדדי החקירה, האם הגדרת הדבר הוא שהאש עצמה היא נקראת המזיק, או שפעולתה של האש היא נקראת המזיק.

אבל עדיין יש סוג של אש שיש מקום לדון בדבר, שהרי הגמ' בדף ו' אומרת שהצד השווה דמתני' בא לאתוויי אבנו סכינו ומשאו שהזיקו תוך כדי נפילתם מהגג ברוח מצויה שיסוד חיובם מטעם אש. [ובהזיקו לבתר נפילה כבר הזכרנו לעיל שבאפקרינהו הוי מזיק של בור, ובלא אפקרינהו נחלקו רב ושמואל אם הוי שור או בור].

ושם יש מקום לבוא לדון, המשך בעמוד 5

יותר ששם המזיק חל רק בזמן פעולתו שהוא מזיק, שאז חל עליה שם פעולת אדם המזיק, אבל להגדיר את האדם עצמו בתואר מזיק יש בזה בודאי מן החידוש.

ב. במזיק של 'בור' אין כלל פעולה שיחול עליה שם מזיק

מ"מ העמדנו את שני הצדדים הברורים, האם החפצא עצמו חל בו שם מזיק, או שהשם מזיק חל רק ביחס לפעולה, שלפעולה יש שם מזיק של שור, שם מזיק דבור, וכו'. ועתה נחשב מעט את ההגדרות הללו בכל האבות מזיקין. ונתחיל מהמזיק של בור. שני הצדדים שהעמדנו הם, האם הבור עצמו יש עליו שם מזיק, או שהשם מזיק חל על פעולתו של הבור.

וכאן יש מקום לבוא ולשאול, האם שייך כלל לומר כאן את הצד השני שחל שם מזיק על פעולת הבור, וכי איזו פעולה יש בבור המזיק? והרי בפשוטו הבור אינו פועל כלל פעולת נזק, אלא הניזק הוא שנפעל בו פעולה בנפילתו לבור, אבל האם ניתן להגדיר שהבור פועל דבר מסויים כאשר הניזק נופל בתוכו?

ואמנם קצת יש לתלות דבר זה במחלוקת בגמ' לקמן האם בור שחייבה עליו תורה להבלו או לחבטו. ואם החיוב הוא רק על חבטו, הרי של-כאורה א"א להגדיר את הבור שהוא פועל פעולה של נזק, ואמנם בודאי שבמעשה של כריית הבור יש פעולה אבל לא זה המחייב בשעת הנזק, אלא החיוב הוא על הבור שמזיק בשעת הנפילה ואז לכאורה א"א לומר שחל שם מזיק על שום פעולה. ומשא"כ לפי המ"ד שהתורה חייבה על הבלו, בזה יש מקום לומר שההבל שנכנס בו ומזיקו נחשב לפעולה חיובית שהוא פועל בדבר הניזוק.

ועל זה הדרך, יש לשאול עוד, באבנו סכינו ומ"מ שאו שהזיקו לבתר דנייחי, ובאפקרינהו לכו"ע חיובו מתורת בור, גם שם אין שום פעולה של

א. חקירה ביסוד רבותינו שיש שם 'מזיק', האם הוא חל על ה'חפצא' או על ה'פעולה'

משנה ריש ב"ק: ארבעה אבות נזיקין, השור הבור המבעה וההבער. אלו הם ארבעת אבות הנזיקין, שור בור אדם [לרב] ואש. וידועים דברי רבותינו שהאריכו לבאר, שנמנו כאן במשנה כאן ארבעה "שמות" של מזיקין, שם שור, שם בור, שם אדם, ושם אש.

ננסה בעז"ה להתבונן מעט, ולהבין יותר את ההגדרה של שמות המזיקים. וכפי שיתבאר יש בענין זה כמה וכמה צדדים של נידונים בכל אחד משמות המזיקים.

הנידון הראשון שיש לדון ביסוד הדבר שנקטו רבותינו שיש לכלל מזיק "שם" המזיק, שם של שור, שם של בור, שם של אדם, ושם של אש, האם הגדרת הדבר היא שם של ה"חפצא", כלומר, מור, שהחפצא עצמו חל עליו שם המזיק. או שמא, לחפצא עצמו אין שם מזיק אלא ששם המזיק חל על פעולתו שהוא פועל, דהיינו, שם שור חל על פעולתו של השור, ושם בור על פעולתו של הבור, וכן הלאה על זה הדרך, על פעולתו של האדם, ופעולתו של האש.

וניתן להוסיף עוד הגדרות ביניים דקות יותר, שאפילו אם נאמר שלא חל על החפצא מצד עצמו שם מזיק אבל מ"מ ב'זמן' פעולתו יש לחפצא עצמו שם של מזיק, או שנגדיר שהחפצא צא עצמו 'כלפי' לפעולתו נקרא שם מזיק. אבל ההגדרה הכוללת הם שני הצדדים שנתבאר, או שחל שם מזיק על גוף החפצא, או שחל שם מזיק על פעולתו שהוא פועל ומזיק.

ולכאורה ההגדרה הפשוטה יותר היא, שהחפצא עצמו נקרא מזיק, השור נקרא מזיק, הבור נקרא מזיק, האדם נקרא מזיק, האש נקראת מזיק. אבל מאידך גם נראה שיש קושי להגדיר כן, וני-תן דוגמא לדבר, אדם המזיק, האם ניתן להגדיר שאדם שמו "מזיק"? אדרבה שם ודאי מסתבר

כפי שמבואר בספר המיוחס לאברהם אבינו ע"ה, כל העולם כולו מורכב מארבעה יסודות שורשיים: עפר, מים, רוח ואש. עוד מבואר שם, כי כל יסוד כשלעצמו, מורכב ג"כ מארבעת היסודות. כלומר, יסוד העפר מורכב מעפר, מים, רוח ואש. יסוד המים מורכב מעפר, מים, רוח ואש. וכן לגבי יסודות הרוח והאש. ובנוסף לכך, כל היסודות מתמזגים ומתערבים זה עם זה. ולכל יסוד - טבעים ותכונות משלו.

וכפי כמות ואיכות ההרכבה וההתמזגות של היסודות עם עצמם וזה עם זה, כך נבראו כל העצמים שבבריאה - אשר בארץ, גרמי השמיים, ואף העולמות הרוחניים.

וכמו שכך הוא בעולם, כך הוא בדיוק ואף יתר על כן, בנפש האדם.

נפש האדם, אם כן, מורכבת מארבעת היסודות: עפר, מים, רוח ואש. כל יסוד מוליד באדם טבעים ותכונות. וכל מידות האדם, הן לטב הן לביש, נולדות ויוצאות מארבעת יסודות נפשו. ולכן ר' חיים ויטאל סידר את מידות האדם, בספרו 'שערי קדושה', ע"פ ארבעת היסודות: מיסוד העפר נובעות המידות עצבות ועצלות. מיסוד המים נובעת מידת התאוה - אהבת התענוגים. מיסוד הרוח נובעת מידת הדברים בטלים. ומיסוד האש נובעות המידות גאווה, כעס וכבוד.

ובאמת, הגישה של בני אדם רבים הייתה לייחס את המידות הנובעות מארבעת היסודות אך ורק למושגים של 'מידות רעות' ו'תיקון המידות'. ורק מי שהיה מעוניין 'לתקן את מידותיו' כחלק מעבודת ה' שלו, היה פונה לתחום זה. אך מי שלא ראה את עבודת תיקון המידות כמשאת חיו, היה משאיר את העבודה הזאת לאלו שיש להם 'מידות רעות'.

אך האמת היא, שהיריעה הרבה יותר רחבה מתפיסה מצומצמת זו. ובעצם, רוב ככל בעיות הנפש של האדם על כל מרכיביו, נובעות מארבעת היסודות שמהן מורכבת נפש האדם. שכן, אין דבר בבריאה שלא מורכב מארבעת היסודות וכנ"ל.

וזו היא הגישה הנכונה למושג הנקרא 'תיקון המידות' - להכיר ולאזן את ארבעת היסודות של הנפש. וממילא הנפש מתרפאת, והאדם נהיה בריא בנפשו.

והנה, בדורנו זה - דור עקבתא דמשיחא, רבו בעיות הנפש באופן רחב ומבהיל עד למאוד. ולצערנו, ישנה נהירה בלתי מרוסנת לכל מיני שיטות טיפול כאלה ואחרות, אשר אבותינו לא ראו ורבותינו לא שמעו. שיטות אשר באו מקרב הגויים, ופרצו לתוך כרם בית ישראל. ובאמת, הנפש היהודית שונה בהרכבתה מנפש העכו"ם. וכמו שלא כל מה שגוי יכול לא-כול יהודי יכול לאכול, כך גם לא כל שיטת טיפול של גוי מתאימה ליהודי. ושיטות הטיפול המכוונות לנפש היהודית, נמצאות בתורה הקדושה ולא במקום אחר.

אשר על כן, נשתדל לתת במסגרת זו עצות מעשיות למגוון בעיות, על פי שיטת "ארבעת היסודות". נחלק את ארבעת היסודות לארבעה יסודות נוספים, נבאר את הבעיה הנובעת מכל יסוד, ונציע את אופני הטיפול המתאימים.

משבוע הבא נתחיל, בעזרת ה' יתברך, לבאר את שש עשרה הבעיות השורשיות הנובעות מיסוד המים.

אימתו את האמונה בתוקף פנימיותה, אבל הספק הגמור שהיה לאברהם אבינו - אצלם כבר לא היה קיים!

והנה שורש כל דבר זו האמונה, היא הראשית לתפיסת המציאות. נמצא, שליצחק וליעקב אבינו לא היה ספק גמור בנקודת השורש, מה שאין כן אברהם אבינו, שנולד בבית תרח ולא קיבל את האמונה - אצלו היתה האמונה בגדר ספק, והרי שהספק אצלו נגע בשורש תפיסת מציאות כל הנבראים כולם שהיא אמונה.

אברהם אבינו, תחילת יצירתו היתה בביתו של תרח שהיה עובד ע"ז, ואשר על כן נאמר בו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". הוא היה "אברהם העברי" - עֵבֶר מצד אחד לצד השני.

הרי שנתגלה כאן כח הספק באברהם, וכח ההכרעה בספק במי שאמר והיה העולם.

הפשטת הדברים למעשה: דברי הרב כאן עמוקים ונשגבים, ואמנם נעורר כאן נקודה אחת יסודית.

הרמב"ם בספר מורה הנבוכים (חלק ג פרק נא) מנה ששה דרגות של אמונה. הדרגה השפילה ביותר הוא מי שיש לו טעות באמונה, "והם לעולם מפני הדעות ההם, כל אשר ילכו, יוסיפו רוחק מבית המלך". למעלה מהם, הם בני אדם שאין להם אמונת דת, ומדרגתם: "למטה ממדרגת האדם ולמעלה ממדרגת הקוף". למעלה מהם, הם המון אנשי התורה עמי הארץ העוסקים במצות, ומדרגתם: "רוצים לבא אל בית המלך אלא שלא ראו בית המלך כלל". למעלה מהם, הם התלמודיים (עוסקים בתלמוד ובבירור ההלכה המעשית), אך לא הרגילו בעיון שרשי האמונה, ומדרגתם: "מתהלכים סביב הבית ומבקשים למצא השער". למעלה מכך, הם אשר הכניסו עצמם לעיין בעקרי הדת, ומדרגתם: "כבר נכנסו לפרוודור". הדרגה העליונה ביותר, הוא מי שהשלים והבין אמיתת האלהיות, ומדרגתו: "כבר נכנסת עם המלך אל החצר הפנימית ואתה עמו בבית אחד".

אברהם אבינו חקר את אמיתות האמונה והשיגה ודומה למי שנכנס מן הפרוודור אל הבית. משא"כ יצחק ויעקב שקבלו את אמיתת האמונה מאברהם, דומים הם למי שנולד בבית המלך וכלל לא נזקק להשתמש בפרוודור כדי להכנס לבית המלך.

לפני כשבעים שנה בעת העליה הגדולה לארץ ישראל, עלו אז עדות שלמות. ולצערנו רבים וטובים, דוקא בארץ ישראל, איבדו את אמונתם ופרקו עול תורה ומצוות. במה נעוצה סיבת הנפילה? סיבת הנפילה נעוצה בכך שמעולם לא עסקו בלאמת את האמונה, רק מנהג אבותיהם בידיהם בתמימות ובפשטות. אמת, הנהגה זו דרגתה עצומה! אבל בהעדר אמיתת האמונה, בבוא האדם בכור הנסיון ח"ו, לא יהא לו את הכלים להתמודד עם הנסיון וצפוי הוא לנפילה ח"ו. משא"כ מי שבירר את אמיתת האמונה, מכוון עם הכלים הנכונים האמתיים, באמצעות חכמי ישראל וסופריהם, ודאי בבואם אל כור הנסיון יקויים בם: והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי.

הדרך הנכונה לזכירת ענין העבודה

כל כח שיש באדם מונח בחלק אחר מגופו: הרגליים הולכות, העיניים רואות, האוזניים שומעות וכו'. היכן האדם זוכר?

צריך לדעת שישנם שני מקומות באדם שאדם יכול לזכור: האחד - שכלו, בו נמצאים תאי הזכרון. והשני - בלב, וניתן דוגמאות בכדי להבין את הדברים באופן מוחשי.

לאדם יש אשה וילדים. מה הסיבה שהוא זוכרם? כי הדבר נקלט במוח הזכרון שלו? מי שזה המצב שלו - ה' ירחם על השלום-בית שלו... אדם זוכר את אשתו ואת ילדיו כי הוא אוהב אותם. דבר שאדם אוהב הוא ממילא זוכר. אם הדבר נמצא בלב האדם - ממילא הוא נמצא גם בתאי הזכרון שבמוחו.

ישנם דברים, לעומת זאת, שלב האדם אינו נמשך אליהם במיוחד, ובכל זאת הם נמצאים בתאי הזכרון שלו. ישנם אנשים שזוכרים את החדשות מלפני שבוע. בישיבה בה למדתי היה בחור שהיה בקי בכל הספר טלפונים של גוש דן... אבל מה יוצא מהזכרון הזה? כלום!

עתה, הבה ננסה להתבונן על החיים שלנו. רוב הזכרון שאנחנו זוכרים, היכן הוא מונח - במוח או בלב?

אדם קם בבוקר וניגש לאכול ארוחת בוקר. מהיכן הזכרון לאכול ארוחת בוקר? הזכרון מגיע מהתחושה הבסיסית של הרעב, לא כי הוא זוכר שעליו לאכול. אין צורך להפעיל את כח הזכרון כדי לאכול.

נתבונן ונראה בחיי היומיום של האדם, אלו דברים שייכים לזכרון שמגיע מהתחושה, מהלב, ואלו דברים מגיעים מהמוח.

דבר שהוא עצם חיות האדם [לפעמים הוא גשמי, ואם זכה לחיות חיים רוחניים - הוא גם רוחני] לא זקוק לזכרון של מוח. הוא זוכר כי הוא רעב, הוא זוכר כי הוא אוהב, הוא זוכר את הדברים מחמת שהם מציאות החיים שלו.

אך ישנם דברים שאינם עצם מציאות האדם, והם חיצוניים לו. לדוגמא: אדם שזוכר את כל הלכות תערוכת כי הוא רוצה לעבור מבחן - אחרי שנגמר המבחן הוא לא יזכור כלום, ואפילו לא ירצה להיזכר בחומר, כי הוא מזכיר לו את הסיטוט של לחץ המבחן. כל זה נובע מכך שהזכרון של תורה זו לא נמצא אצלו בלב אלא במוח, ממילא הוא חיצוני ממנו.

הלב הוא האיבר הפנימי באדם והמוח הוא חיצוני. אם המוח של אדם משותק - הוא יכול לחיות, הוא מוגדר כחי על פי ההלכה ומי שירצח אותו חייב כהלכות רוצח. אבל אם הלב של אדם משותק - הוא מת!

זכרון הנמצא במוח האדם - הוא איננו עצם האדם, כי הרי גם אם המוח אינו עובד כלל, אדם נשאר עם שם אדם. תלמיד חכם ששכח תלמודו חייבים לכבדו. משא"כ אם הלב של האדם לא קיים - שוב אין כאן אדם. לכן, הזכירה בלב היא זכירה של עצם חיי האדם, משא"כ זכירת המוח היא זכירה חיצונית לו

עתה נבין לעומק מה שדיברנו בתחילה, מדוע עבודת האדם עם עצמו היא חלק בלתי נפרד מעסק התורה הקדושה.

איך אדם זוכר את התורה שלמד?

יש אדם הזוכה שהתורה נעשית חלק ממנו - "תורתית בתוך מעי". מדוע? כי זו תורה הזכורה בלב, לא במוחו, כמו שהעיד שלמה המלך ע"ה: "ולבי ראה הרבה חכמה".

לעומת זאת, ישנו אדם שהוא פשוט כשרוני. הוא נולד עם כשרון, עם כח של זכרון, יש לו מוח של מצלמה והוא זוכר. ולהבדיל, אם רח"ל היה לומד באוניברסיטה היה זוכר גם חומר אחר. ב"ה שהוא לא שם אלא כאן, אבל לא חייב להיות כלל שזכרון דברי התורה חקוק בלב.

כיצד ניתן למדוד היכן נמצא זכרון התורה אצל האדם?

מסופר הרי הרבה על חכמי ישראל שאפילו תוך כדי שינה היו מדברים בדברי תורה, או על כאלו שרח"ל חלו לעת זקנותם ומוחם לא תפקד, ואעפ"כ ראו אותם ממלמלים את דברי התורה שלמדו בעבר. איך זה קורה?

אם הזכרון שלהם היה במוח - אנשים שעברו מחלת שכחה של זקנה, הרי שהמוח נגמר ושוב לא היתה להם כל אפשרות לזכור. אדם שתורתו נמצאת במוחו ורח"ל עבר איזשהו זעזוע במוח - הוא והתורה הם תרתי דסתרי, נפרדים זה מזה. ודאי שהתורה משאירה בו איזושהי קדושה, אבל בעצם התורה נאבדה לו, כי הכלי שבו היתה מונחת נאבד.

אבל אם תורתו של האדם נמצאת בלב, הרי אפילו בשעה שרח"ל הוא שכח, ודאי ש'בעמוד והחזר קאי כל ימיו'. ישנה מצות עשה מיוחדת לאדם "שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו" ושיזכור, אבל רח"ל גם אם הוא שכח - התורה נמצאת אצלו בלב, היא מוטבעת אצלו, ודבר כזה אי אפשר לקחתו ממנו.

נבין אם כן את עומק הספר הנקרא 'חובות הלבבות'.

עבודת המדות נקראת 'עבודת הלב', ולכאורה הזכירה ועבודת הלב אלו הן שתי עבודות. אבל כשמתבוננים לעומק מבינים עד כמה שזה לא נכון!

אדם שלא עבד לטהר את לבו - אצלו התורה מונחת

במוח, היא איננה בלועה אצלו, לא המשך בעמוד 7

אהבת ההורים לילדים - האם היא באמת מושלמת?

עתה נבאר בס"ד את הסיבות המצויות לאי שילוב האהבה בחינוך. ובעומק יותר, נעסוק בסיבות הגורמות לחוסר גילוי האהבה בין ההורים לילדים.

על מנת לבאר את הדברים בהרחבה, נתבונן תחילה בשני דברים הנוגעים לאהבה של ההורים לילדים. תחילה נשאל את עצמנו: האם יש הורה שאינו אוהב את ילדיו? התשובה הברורה היא: הקב"ה טבע בנפש האדם את האהבה שלו לילדיו, ואם כן לא קיימת תופעה שהורה אינו אוהב את בנו.

עתה נתבונן בשאלה נוספת: האם יש הורה שהאהבה שלו לילדיו הינה מוחלטת?

נוכל לבדוק זאת בצורה מאד פשוטה. כל הורה לילדים נתקל מדי פעם במקרים בהם הצורך של ילדיו מתנגש עם הצורך האישי שלו, כאן ההורה צריך לשאול את עצמו איזה צורך גובר, האם צרכי הילד או צרכי האישיים?

התשובה הברורה לכך היא: פעמים שההורה מעדיף את הצורך של הילד, ולעיתים יעדיף ההורה את הצורך שלו. והורה שאינו מרגיש שלפעמים הוא מעדיף את הצורך שלו על פני צרכי הילד, הרי שבמילים פשוטות הוא אינו מודע לעצמו.

הדוגמאות בזה רבות. לפעמים קורה שיש ממתק אחד בלבד בבית, האם תמיד ההורים שומרים אותו לילד? האם בכל פעם שהילד צריך דבר מסויים, ההורים אינם מתעצלים ונותנים לו כל מה שהוא צריך? כל הורה שיהיה כנה עם עצמו, יבחין שלא תמיד הוא מספק את צרכיו של הילד במאה אחוז, אם בגלל עצלות, ואם עקב העדפה של הנאותיו על פני צרכי הילד.

האם יש הורה שיכול להעיד בפה מלא, שכאשר היה צורך לכך, הוא ישב עם ילדו והשקיע בו את מירב הסבלנות הנצרכת לו? האם ההורים תמיד מנתבים את התקציב של הבית ע"פ צרכי הילדים, או שלעיתים היצר שלהם לרכוש ארון/בגד/מכונית חדשים, גובר עליהם?

דוגמא נוספת: האמא ישנה בלילה, ולפתע בשתים בלילה - התינוק צורת, האם תמיד היא תקום אליו מיד, או שהיא לא תקום עד שתשמע אותו צורח לכל הפחות שלש פעמים? אכן, אמהות רבות יטענו, שלעיתים התינוק נוק נרגע ללא התערבות מצידה, או שהיא מעדיפה לא לקום ע"מ לחנך אותו שלא יבכה בכל לילה. אכן, כל התשובות נכונות, אולם לפעמים הסיבה האמיתית היא, שקשה מאד להיפרד מהכרית בשעה כל כך לא שיגרתית. האם אין הדבר נובע מעצלות?!

[בענין זה צריך להדגיש דבר יסודי: כשם שלילד יש צרכי גוף ונפש, כך יש להורה. ברוב המקרים ההורה אינו מסוגל, ואף אינו צריך, להקריב את צרכי גופו ונפשו האמיתיים עבור ילדיו. יתירה מכך, הורה שיוותר על צרכיו האישיים, עלול להתמוטט נפשית או גופנית. אולם מאידך, כל הורה צריך להקריב את עצלנותו ותאוותיו למען ילדיו. ובעומק יותר, לאחר מכן עליו להקריב את עצמו למען כנסת ישראל כולה].

האם יש הורה שיכול להעיד על עצמו, שלא הרים את קולו אפילו פעם אחת בבית? האם ניתן לומר, שבכל פעם שהרמנו את הטון בבית, המטרה היתה נטו לשם חינוך ולא ממידת כעס פנימית שפרצה החוצה? [אכן, ברור הדבר שאין הכוונה חלילה שההורים תמיד מתעצלים ואינם דואגים לילדיהם, אולם אין להכחיש שלעיתים נכשלים בכך].

המקרים והדוגמאות בזה משתנים מאדם לאדם, המשך בעמוד 7

בענין שם המזיק

המשך מעמוד 2

האם זה נחשב פעולת נזק של האבן או לא, שהרי האבן מצד עצמה איננה מזיקה אלא רק ע"כ כח הרוח שמפילה אותה על האדם מכח זה נוצר הנזק, וא"כ אמנם חידשה תורה שאפשר לחייב את בעל האבן אע"פ שכח אחר מעורב בו, אבל לכאורה א"א להגדיר את הנזק שבא מכח פעולת האבן, שהרי הכח האחר של הרוח הוא שעושה את פעולת הנזק.

ואמנם בכל אש ג"כ יש חידוש התורה שחייב אע"פ שכח אחר מעורב בו, אבל שם עכ"פ יש את מציאות האש שהיא השורפת והרוח רק מוליכה את האש ממקום למקום, ולכן שם ניתן לומר שחל שם מזיק על פעולת הנזק של האש עצמה, אבל באבנו סכינו ומשאו התחדש שחייב אע"פ שהמכה באה מכח עצמת הנפילה ולא מחמת מציאות האבן עצמה וא"כ לכאורה א"א שיחול שם מזיק על פעולת האבן.

ובשלמא אם נאמר כמו הצד הראשון שחל שם מזיק על החפצא המזיק, א"כ גם כאן יחול על האבן שם מזיק, ואף שהאבן מצד עצמה לא היתה מזיקה, ורק הכח אחר מעורב בו גרם לידי כך שהיא יכולה להזיק, מ"מ מאחר שע"י הכח אחר יש מציאות של נזק ע"י האבן ממילא חל עליה שם מזיק.

אבל אם הגדרת הדבר היא, שהשם מזיק חל על הפעולה, והפעולה הרי כל יסודה הוא הכח אחר מעורב בו, הרי שנלמד מכאן נקודת חידוש נוספת, שהכח אחר המעורב בו, לא רק שהוא גורם לאבן שתביא לידי נזק, ומאחר והיא עושה נזק חל עליה שם חפצא דמזיק, אלא נתחדש כאן הרבה יותר, שהשם מזיק לא חל על האבן עצמה, אלא הוא חל על הכח אחר המעורב בו בפעולתו, וזה שם המזיק של אבנו סכינו ומשאו. ונמצא שזה גופא נתחדש במזיק של אש, שלא רק שהתורה חייבה על מזיק שיש בו כח אחר מעורב בו, אלא התורה חייבה על מזיק שכל השם מזיק שלו חל על נקודת החידוש שבו, דהיינו הכח אחר המעורב בו, שהרי רק מכח כובד הנפילה חל בו תכונת שם מזיק בפעולתו.

עד השתא ביררנו בקצרה את הגדרת שם מזיק דבור, ושם מזיק דאש. וכמו שנתחדד, בבור עצמו יש לדון לגבי ההיזק של החבטה שבו, ולגבי היזק ההבלא שזה יותר מובן. ובאש יש לדון לגבי אש עצמה, וזה מובן שנחשב פעולה, ויש לדון באבנו סכינו ומשאו, באופן שהרוח לא רק גורמת את נפילתם אלא היא פועלת את עצם הנזק.

בחסדי ה' ית', נתחיל ללמוד את שורשי לשון הקודש, בצורה של אנציק-
לופדיה, אות אחרי אות.

אות א [שורש א"ב] השורש הראשון בלשון הקודש, בנוי מאותיות
א' וב': **אב**

שורש זה מצטרף בכמה צירופים. אחדים מהם הם: **אב**, **אבד** [שו-
רשה של מילת 'אבדון'], **אבה** [משמעותו 'רצון'], **באבו** [בתחיל-
תו], **אבוי** [אוי ואבוי], **אבוס**, **אבטיח**, **אביב**, **אביון** [שמות עצם], **אביר** [שם
תואר], **אָבָל**, **אָבָל**, **אבן**, **אבנט**, **אבק**, **אבר** ו**אברך**.

בצירופים אלו, השורש **אב** נמצא בראש התיבה. ישנם צירופים שבהם
השורש מופיע בסוף התיבה, כגון: **שאב** [ש' שיש בתוכו א' ב'], **כאב**, **זאב**.

ובנוסף, ישנם שמות פרטיים עם השורש **אב**, כגון: **אברהם**, **אבימלך**, **אב**-
שלום, **אביהוא**, **אביאסף**, **אליאב**, ועוד.

כל השורשים הללו, מורכבים מהשורש **אב** עם אותיות נו-

ספות המרחיבות אותו. **אבד**, **אבה**, **אבוי**, **אבוס**, **אב**-

טיח, **אביב**, **אביון**, **אָבָל**, **אָבָל**, **אבן**, **אבנט**, **אבק**, **אבר**, ו**אברך**, הינם הרחבה
של מציאות שורשית הנקראת **אב**.

א. אבהות - היחס שבין השורש והענף

השם **אב**, כל משמעותו אינה אלא בהתייחס למציאות של בן. ללא בן, אין
שם תואר **אב**.

היחס של הבן לאב מרומז עוד בשם **אב**. שם זה מורכב מאותיות א' וב'.
הא' היא נקודת ההתחלה, והב' היא נקודת השְׁנִיּוֹת. אותיות השְׁנִיּוֹת
הן ה**ב'** (בגימטריא שתי יחידות), ה**כ'** (בגימטריא שתי עשיריות) והר'
(שתי מאות). אותיות אלה מרכיבות את המילה **בָּכָר**, שהוא הבן הראשון.

נמצא, שבשם **אב** מרומז גם הבן, באות ב'; וכמו כן **אב**, הוא ראשי תי-
בות **אב בן**.

ועומק הדבר הוא, שהבן כלול במציאותו של אביו, ובכך האב נקרא **אב**.

גם כאשר עדיין אין הבן אלא טיפה שבמח, אביו כבר נקרא
בשם **אב**, מחמת מציאות הבן הכלולה במוחו.

ולפי"ז, הטעם שגם לאחר שהבן יצא לחוץ, עדיין נקרא האב **אב** (כמו
שמוכח מדיני כיבוד ומורא אב ואם, וכן מדין מקלל אביו ואמו וכו'), הוא
מפני שגם אז, אין לראות את הבן כנפרד ונמצא בחוץ, אלא הוא תמיד
מושרש באביו, ותמיד נמצא בו, בבחינת **אָבו**.

השם **אב** מורה, שלא רק בתחילתו של בן, קודם לידתו, הוא נמצא **בָּאָבו**,
אלא גם לאחר שהוא נולד, ומציאותו עומדת כקיימת לעצמה מצד אחד,
עדיין, בעומק יותר, הוא מחובר ומצורף לאביו.

ב. ניתוק - קלקול באבהות

פעם ראשונה שמופיע בתורה השורש **אב**, הינה בת-
חילת ספר בראשית (ב' כ"ד): "ויאמר האדם זאת הפעם
עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאש
לקחה זאת, על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק
באשתו והיו לבשר אחד".

הופעה ראשונה זו של ה**אב**, איננה בהקשר חיובי. מדו-
בר בעזיבה של אב, האב נשלל.

קלקול זה שבאבהות, מופיע בתורה בכמה מקומות. אחד
מהם הוא במה שנאמר: "וירא חם אבי כנען את ערות
אביו ויגד לשני אחיו בחוץ" (בראשית ט, כב). ופירשו
רבותינו: וירא חם אבי כנען, כנען ראה והגיד לאביו, לכן
הוזכר על הדבר ונתקלל. כאן, א"כ, מופיע ה**אב** לגרעיו-
תא.

מזה נמשך: "ויאמר ארור כנען, עבד עבדים יהיה לא-
חיו" (שם שם כה). כידוע, מגדרי העבד הוא שאין לו יחוס
[כמ"ש בגמ' פעמים רבות "עבד אין לו חייס"]. כלומר,
הוא לא מתייחס אחר אביו. בעוד שאפילו הגוי לגבי דיני
יחוס מתייחס אחר אביו [ועוד, כמ"ש בגמ' (קידושיין י"ז):
דבר תורה גוי יורש את אביו], העבד מופקע מאביו.

נמצא א"כ, שהעבד הוא מי שמתקיים בו ביתר
תוקף "על כן יעזב את אביו". שלא כמו אצל
שאר האדם, שבהיות תחילת מציאותו של הולד בטיפה
שבמח האב, הוא מיוחס אחרי מציאות אביו, וגם לאחר
מכן, הוא 'סמוך על שולחן אביו', הוא מחובר ומצו-
רף לאביו, ובו לא נאמר "על כן יעזב איש את אביו ואת
אמו" אלא בשעה ש"ודבק באשתו" [בעת נישואיו], רק
אז מופיעה העזיבה. לעומת זאת אצל העבד, מת-
קיים מתחילתו "עבד עבדים יהיה לאחיו", שהוא העדר
היחס שלו למציאותו של אביו. נמצא, אם כן, שבעבד
מתקיים בשלמות "יעזב את אביו ואת אמו" [אביו דוקא,
לענייננו].

ביתר העמקה, אנחנו מגלים שבקלתו של כנען נתק-
לה ה**אבהות** עצמה. שהרי, קלקלתו של כנען [שהביאה
לקלתו] יוחסה לאביו, וכדברי רש"י [בשם חז"ל]
שכנען ראה והגיד לאביו. כלומר, במה שהתורה מייחסת
את קלקלת הבן לאב ["וירא חם אבי כנען"], טמון
שתואר ה**אב** נתקלל בקללת כנען.

ואכן, כשנתקלל כנען ב"עבד עבדים יהיה", הקללה
חלה על חם עצמו, שהרימשה שכןען הפך לעבד,
אבד ייחוסו לאביו [שעבד אין לו חייס, כנ"ל], ובזאת
פקע מחם תוארוכ**אב**.

חלק ממנו. אדם שתיקן את עצמו, תיקן את הכעס והגאווה שמגיעים מהלב ולא מהמוח, כמו שמתפללים אנו "וטהר לבנו לעבדך באמת" - הרי שלבו יכול לספוג תורה.

אדם שלא טיהר את הלב, אפילו אם ילמד מבוקר עד ערב, תורתו נמצאת במוחו, היא איננה עצם מעצמיו. משא"כ אדם שעבד על לבו, לטהרו מהמדות הלא ראויות שקיימות בתוכו והוא זוכה ל"לב טהור ברא לי אלקים" - התורה הקדושה יכולה לשכון בתוך לבו, ואז הוא זוכה שהתורה היא עצם ממנו והיא בבחינת "ובתורתו יהגה יומם ולילה", היא נקראת על שמו, חלק ממנו.

זהו העומק הגנוז בעבודת האדם על עצמו.

עבודת האדם על עצמו להכין את לבו להיות כלי לקבלת אור הקדושה ואור התורה בקרבו. אם אינו עובד על לבו אלא משקיע את מחשבתו רק בלימוד, אף שבדאי יש לו מצות תלמוד תורה והקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה וגם יציל אותו מעבירות ואיסורים, ועוד סגולות נפלאות - אבל את עצם קדושת התורה הוא עדיין לא זכה לקבל!

כשמבינים את הדברים הללו, תופסים שההתעסקות בעבודה העצמית איננה דבר חיצוני מהאדם, אלא היא עצם העסק שלנו כל היום.

אין כוונת הדברים שאדם ילמד מסילת ישרים עשר שעות ביממה. חס ושלום ולא ייאמר! אלא כוונת הדברים שעליו להבין שאותה חצי שעה שהוא לומד מוסר - היא חלק בלתי נפרד משעות לימודו.

ידוע שהגר"א היה לומד, וברגע שנחלש מאש קדושת התורה והיראה היה לומד מוסר, וחוזר חלילה. לא היה אצלו זמן קבוע ללימוד המוסר [משבע עד שבע וחצי...]. מדוע? כי הוא לא ראה את המוסר כדבר נפרד ממנו, הוא ראה את המוסר ככלי לטהרת הלב, וברגע שלמד תורה וראה שיראת ה' נחלשת ממנו, הבין שהלב נחסם, וא"כ את התורה הוא לא יוכל להבין כמו שצריך.

"פתח לבי בתורתך" נאמר, לא "פתח מוחי". אם אנחנו היינו מנסחים את התפילה, יתכן ובקשתנו היתה שנזכה למוח גדול. אבל התורה הקדושה לא צריכה לשכון רק במוח, היא צריכה לשכון בלב האדם!

אם כן, העבודה שלא לשכוח איננה נעשית רק ע"י תליית מודעות או סימנים חיצוניים אחרים. אולי בהתחלה גם זה טוב, אבל תכלית העבודה לא לשכוח היא להגיע לידי מצב שאדם מטהר את לבו, וכמו שהוא לא שוכח שהוא נמצא ולא שוכח שיש לו אשה וילדים - כך גם לא ישכח מה חובתו בעולמו.

[מתוך בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים]

חינוך ילדים

המשך מעמוד 5

אולם הם קיימים בכל רובד החיים, וכל אחד מההורים שיבדוק את עצמו, ימצא שעם כל ההשקעה המרובה שלו בילדים, למרות זאת ישנם מקרים בהם הרצונות והמאוים שלו - גוברים על צרכי ילדיו.

הרי, שמחד לא קיים הורה שכלל אינו אוהב את ילדיו, ומאידך אין הורה שיוכל להעיד שהאהבה שלו לילדיו היא מושלמת ונקיה לחלוטין מנגיעות אישיות. דבר זה הוא טבעי לחלוטין, מכיון שכך הקב"ה יצר את האדם, ודבר מצוי הוא שלכל אדם יש נגיעות אישיות כלפי החברה, נגיעות כלפי בן או בת הזוג, ואף נגיעות כלפי ילדיו. [אכן, ההעדפה האישית אינה שוה אצל כל אדם, אולם ברובד מסויים היא קיימת אצל כל אחד, במינון ובאופן שונה].

מיה העבודה שלנו כהורים? כמובן שעלינו לא להשלים עם מצב זה, אלא להעמיק את אותה האהבה כלפי ילדינו עד כמה שניתן. כלומר, האהבה הטבעית לילדים חייבת להישאר על כנה, אולם כל הורה צריך לדעת, שכאשר ישנה נקודת ניסיון בנפש שמפגישה בין הצרכים האישיים [כגון תאוה או עצלות] שלו לצרכי ילדיו, אם הוא יעדיף את צרכיו האישיים, הרי שהדבר נובע מחוסר אהבה מושלמת כלפיהם, וכאן היא נקודת המבחן שלו, וככל שהאהבה חזקה יותר, כן תוסר העצלות והתאוה האישית. [עם זאת נדגיש שוב, שצרכים חיוניים ממש להורה, כמובן שאין לו להקריב למען ילדיו באופן תדיר].

כמובן, שעמידה בנסיון זה באופן מושלם הוא דבר קשה מאד, אולם ככל נסיונות החיים שעמם אנו מתמודדים, לעיתים מצליחים יותר ולעיתים פחות, אולם ראשית צריך להכיר בזה כסוג של עבודה ונסיון.

אדם שסבור שהאהבה שלו לילדיו היא מושלמת, הרי שאפילו אינו מנסה להתמודד עם אותה נקודת ניסיון, לעומת זאת כאשר האדם מודע לכך שישנן נקודות שבהם הוא מעדיף את צרכי עצמו על פני צרכי הילדים [כל אחד לפי ערכו], כאן מתחילה נקודת ההתמודדות והנסיון שלו, וכאשר הוא יצליח להתגבר על נסיון זה, אהבתו לילדיו תתגבר ותתחזק. [ומכאן ואילך הוא יוכל להתרומם לאהבת ישראל הכללית ולאהוב כל אחד מבני ישראל כשם שהוא אוהב את ילדיו].

נמצינו למדים, שעבודת האהבה של האדם כלפי ילדיו - אינה עצם האהבה, שהרי בכל הורה קיימת אהבה טבעית כלפי ילדיו מרגע לידתם, אלא העבודה היא ללבות את אותה אהבה טבעית, עד שהוא יוכל להתמודד עמה מול האהבה האישית שלו.

אהבת ההורים לילדים משולה לגחלת עמומה, שמחד קיים בה כח האש, ומאידך אינו יוצא לחוץ, אולם כאשר מלבים את הגחלת והופכים אותה לשלהבת, האש פורצת החוצה. אף האהבה הטבעית של ההורים לילדיהם - תחילה אינה שלמה, ואחד מהיעדים של גידול הילדים הוא, להגדיל וללבות את אותה האהבה בתמידות על מנת שתפרוץ החוצה.

[מתוך הספר דע את ילדיך]

א. הכוחות השורשיים שבנפש האדם.

בראשית הספר הזכרנו שישנה מערכת של ארבע עולמות שבנפש: אצילות בריאה יצירה ועשייה. לאחר מכן הסברנו בארוכה את המערכה השנייה של ארבעת יסודות הנפש הטבעית: אש רוח מים ועפר. בעז"ה נכנס למערכה השלישית, זוהי המערכת של עשר כוחות שבנפש האדם. אמנם עשר הכוחות הללו הם כוחות שורשיים, כי בהתפרטות מתחלקים הם להרבה פרטים (ורבינו הגר"א מגדיר שישנם שבעים כוחות נפש, ואף ישנה התפרטות יתרה על כן). חז"ל אומרים - "בעשרה מאמרות נברא העולם", שורש כל הבריאה כולה הם העשרה הספירות שבהם נברא העולם. ואלו הן עשרת הכוחות השורשיים שבנפש האדם.

בספר זה נחרוג מעט מהמסגרת של ה-'עשרה', וכפי שמובא בדברי רבנו סעדיה גאון, שמחד ישנה בחינה של עשרה אך מאידך ישנה בחינה של שלושה עשר: יג' מידות רחמים, יג' מידות שהתורה נדרשת בהם. וא"כ בספר זה אנו נעסוק במערכת של שלושה עשר הכוחות אשר מצוים בנפש האדם, שהם קומה של עשר כוחות ועל גביהן ישנם עוד שלוש. ראשית נמנה את שלושה עשר הכוחות מלמעלה למטה, לאחר מכן נשתדל לפרט ולבאר את עניינה של כל אחת מהן בס"ד:

- א. כוח ההויה שבנפש - תפיסת הויה כהויה.
- ב. אמונה.
- ג. תענוג.
- ד. רצון.
- ה. חכמה.
- ו. בינה.
- ז. חסד - הטבה.

בעזרת ה' בשבוע הבא נעסוק במדרגה הראשונה, שהיא כוח ההויה שבנפש. [מתוך הספר דע את נפשך פרקים א' - ה']

שאלות ותשובות

שאלה: האם שייך שיהא לאדם אמונה חלקית? ניקח כדוגמא אדם שסומך על חבירו בעניני ממונות, שם אין מושג של אמונה חלקית, או שהוא סומך עליו לגמרי או שלא. אם כן ניתן להשליך מזה שגם באמונת ה' אין מושג כזה של אמונה חלקית?

תשובה: ידועים הם דברי חז"ל (רש"י בראשית פרק ז): נח מקטני אמונה היה 'מאמין ואינו מאמין' שיבא המבול ולא

נכנס לתיבה עד שדחקהו המים. והיאך יתכן 'מאמין ואינו מאמין'? או שהוא מאמין או שאינו מאמין? תשובה לדבר: ישנם שני כוחות באדם 'מח ולב'. מצד השכל באמת לא שייך מצב של 'מאמין ואינו מאמין', אבל מצד הלב דהיינו הרגש, האדם בנוי חדר לפנים מן חדר רגש לפנים מן רגש. ויתכן בהחלט שעד נקודה מסוימת האמונה בהירה אצלו, ומנקודה זו ואילך האמונה לא כל כך בהירה אצלו [וזהו עיקר עבודת האדם].

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב. התשובות יבואו אי"ה על גבי גליון זה. להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net | להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל parsha@bilvavi.net | לשיעורי שמע, ווידאו וכתובים: www.bilvavi.net | בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440 | UK 208.1917000 | לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לשיעורי שמע, ווידאו וכתובים: www.bilvavi.net